

УДК 619:618:632.2

Стефаник В.Ю., доктор вет.наук, доцент
Костишин Є.Є., канд.вет.наук, доцент
Кацараба О.А., асистент[©]

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
ім. С.З. Гжицького*

ОСОБЛИВОСТІ ЛІКУВАННЯ КОРІВ М'ЯСНИХ ПОРІД ПРИ ЗАТРИМАННІ ПОСЛІДУ

У статті представлені можливі методи лікування корів м'ясних порід при затриманні посліду. Обговорюються переваги та недоліки мануального видалення плаценти, а також його лікування без оперативного втручання, введення антибіотиків, окситоцину, PGF_{2α}, β₂-антагоністів і естрогенів, інфузії колагенази в пупкові артерії. Описано ефективність застосування глюкози та інсуліну, а також вітамінно-мінерального препарату для терапії корів м'ясних порід при даній патології.

Ключові слова: м'ясні корови, плацента, превентивна терапія, вітамінно-мінеральний препарат, глюкоза, інсулін

В Україні, у тому числі у Західному регіоні, ріст виробництва м'яса значною мірою забезпечується за рахунок яловичини. Цьому сприяють природно-кліматичні умови Західного регіону України, ефективне згодовування тваринами зелених і грубих кормів при порівняно низькому використанні концентратів (30%).

На сьогодні в Україні створено українську м'ясну та волинську м'ясну породи. Затверджено поліську м'ясну породу. Ведуться завершальні роботи зі створення знам'янської, асканійської м'ясних порід, розпочато роботи зі створення симентальської м'ясної худоби зонального типу в Західному регіоні [1].

Відтворні функції м'ясних корів мають певні особливості. По-перше, в них різко виражена сезонність статевих циклів. По-друге, тривале перебування теляти на підсосі є стримуючим чинником стосовно прояву охоти в матерів. Акт ссання стимулює посилене виділення гіпофізом самок пролактину і пригнічення секреції гонадотропного гормону. Тривала присутність теляти спричинює гальмівну дію на статеву функцію корів через нейрогуморальну систему. Це виявляється в тому, що у корів часто буває "тиха" охота, тобто без зовнішніх проявів.

Проте, при відтворенні череди м'ясної худоби значних проблем тваринникам завдає акушерська патологія, частота якої складає доволі значний відсоток (10-20 %). Серед різних форм акушерської патології слід відмітити неправильне членорозміщення плода, випадіння піхви і матки а також затримання посліду з наступним ускладненням ендометритом.

Метою роботи було порівняти ефективність різних методів терапії корів м'ясних порід при затриманні посліду у спецгоспах Львівської та Рівненської областей.

Аналізуючи показники отелення корів упродовж 2010 року, можна констатувати той факт, що отелення корів проходять нерівномірно. Отелення відбувалися з січня по червень за динамікою, показаною на рис.1.

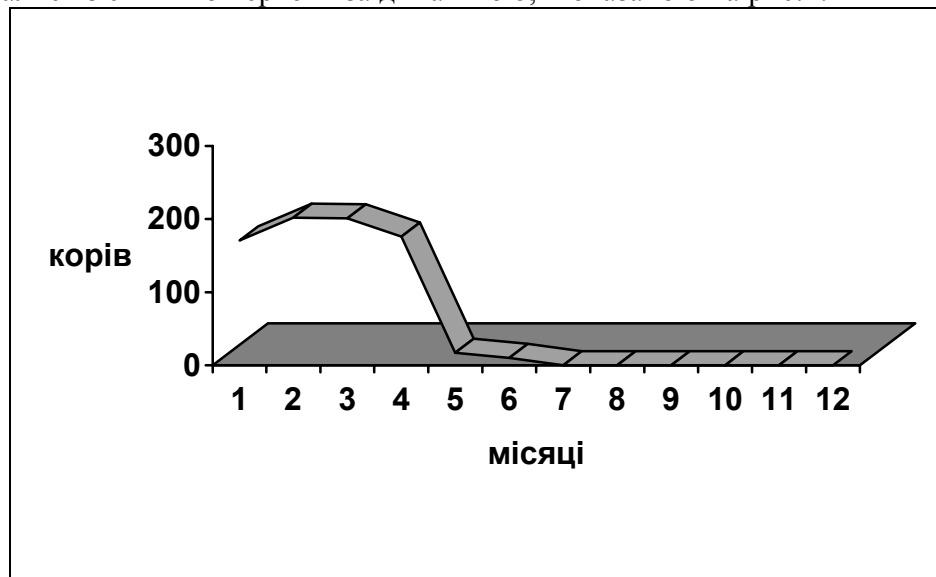

Рис. 1. Динаміка отелень корів по місяцях року

Така сезонність отелень сприяла поширенню акушерської патології, яка складалася з патології родового процесу, зокрема затримання посліду, та різноманітних післяродових ускладнень.

Частота патології родів у 2009 році охоплювала 107 або 13,35 % корів, а у 2010 році відповідно 101 або 12,99 % тварин.

Тому ми прослідкували за перебігом родів у корів на протязі двох років.

Таблиця 1.

Частота і види патології родів у корів.

Види Патології	2009 рік		2010 рік		Всього	
	К-сть корів	%	К-сть корів	%	К-сть корів	%
Отелилось корів, всього	801	89,7	777	87,1	1578	-
Неправильне членорозміщення плода	18	2,2	14	1,8	32	2,0
Слабкі перейми і потуги	12	1,5	15	1,9	27	1,7
Бурхливі перейми і потуги	5	0,6	7	0,9	12	0,8
Затримання посліду	55	6,9	68	8,7	123	7,8
Недостатнє розкриття шийки матки	1	0,1	4	0,5	5	0,3
Скручування матки	3	0,3	1	0,1	4	0,25
Випадіння матки	4	0,4	2	0,25	6	0,4

Аналізуючи види патології родів, слід підкреслити високий відсоток трьох видів патології - це слабкі перейми і потуги, неправильне членорозміщення плода і затримання посліду.

Серед існуючих методів лікування корів з патологією третьої стадії родів, слід було вибрати спосіб, найбільш прийнятний для лікування корів м'ясних порід. Це пов'язане з труднощами тривалих терапевтичних маніпуляцій з тваринами даного селекційного типу.

Запобігти збільшенню відсотка корів з патологією третьої стадії родів можна, застосовуючи методи превентивної терапії глибокотільних корів та у перші доби після родів із застосуванням вітамінно-мікроелементних препаратів.

Розлади обміну речовин і хвороби глибокотільних корів мають вірогідний зв'язок з виникненням затримання посліду, субінволюції матки і післяродового ендометриту.

Патогенез патології родів і післяродових захворювань та неплідності корів пов'язаний з розладами стероїдогенезу. Характерним патогенетичним чинником є дисфункція яєчників і плаценти у глибокотільних корів зі зниженням П:Е співвідношення до 2,3:1 (при нормі 2,5:1) і підвищення цього показника під час родів до 2,3:1 (при нормі 1,8:1). Подібні зміни стероїдогенезу у хворих корів є об'єктивним відображенням функціональних розладів яєчників, що спричиняє порушення фетоплацентарного комплексу у тільних корів, призводить до гальмування скоротливої функції м'язів матки, її атонії та сприяє затриманню посліду [2].

У зв'язку з вищезазначеним обґрунтованою є фармакопрофілактика патологій родів і післяродового періоду на основі прогнозу (наявність ознак остеодистрофії і маститу за 60-45 днів до передбачуваних родів) із застосуванням препаратів селену та вітаміну Е (тетравіт, натрію селеніт, селевіт, КАФІ).

Існуючі консервативні методи лікування корів при затриманні посліду зводяться до застосування препаратів, що стимулюють скорочення матки: підшкірні ін'єкції окситоцину, пітуїтрину, прозерину, карбахоліну, молозива, препаратів, що скорочують м'язи матки, задавання цукру всередину, внутрішньовенне введення 40 % розчину глюкози, випоювання навколоплідної рідини, уведення амніотрону; а також при атонії матки і підвищеному тургорі тканин у плацентах - використання електровідділювача посліду конструкції М.П.Рязанського, Ю.А.Лочкарева і І.А.Долженко, уведення в порожнину матки між слизовою оболонкою і хоріоном пепсину, колагенази у судини пуповини [3-11].

У випадку защемлення ворсинок хоріона у крипах карункула застосування засобів, що стимулюють скорочення матки, не призведе до взаємного вивільнення тканин, а лише поглибить важкість затримання посліду. Тому тактика лікаря має бути спрямована не на скорочення, а, навпаки, розслаблення матки з метою вивільнення защемлених ділянок плацентом. З цією метою доцільно застосувати новокаїнову блокаду нервових стовбурів і сплетінь, що мають вплив на тканини матки. Таким є тазове нерве сплетіння.

Запропонована Завірюхою В.І. блокада тазового нервового сплетіння виконується методом парасакральної анестезії. Вона проста у технічному

відношенні, легко виконується в умовах ферми і має виражений патогенетичний лікувальний ефект при: ендометриті, затриманні посліду, гіпофункції яєчників та при порушенні фізіологічної функції статевих органів у корів [3].

Введений у навколоректальну сполучну тканину розчин новокаїну в дозі 100 мл займає ділянку шириною до 4 см і довжиною до 25 см з кожного боку тіла тварини. Така велика зона поширення новокаїнового розчину діє і на широку сітку нервових сплетень симпатичних нервів, які тут знаходяться, а також частково на гілки тазового нерву. Внаслідок блокади втрачається чутливість та настає розслаблення широкої маткової зв'язки, рогів матки, піхви і прямої кишки, знімається тургор тканин у плацентомах і відбувається самовільне виділення посліду.

Мануальне відокремлення посліду у корів м'ясних порід застосовується вкрай рідко через табірно-пасовищне утримання таких корів і труднощі тривалих операцій з ними. Крім того, не завжди вдається відокремити послід цілим. Тривалі маніпуляції призводять до порушення слизової оболонки матки та послаблення фагоцитозу, що у результаті сприяє розвитку гнилісної мікрофлори у її порожнині.

Застосування лікарських засобів, що стимулюють інволюційні процеси у статевих органах, насамперед гормональних (окситоцин, простагландини, β -антагоністи адренергічних рецепторів матки, похідні ерготаміну, естрогени), препаратів анаприліну (утеротонік, утеротон) часто є ефективним для лікування корів при затриманні посліду.

У той же час слід мати на увазі, що використання гормональних препаратів для групової профілактичної обробки тварин, пов'язане із значними грошовими затратами, може призвести до розладів ендокринної системи корів. Особливо ризикованим є застосування синтетичних аналогів простагландину Ф-2 α (естрофан, еструмат, естуфалан та інші). Вони різко стимулюють функцію яєчників у той час, як морфологічна структура і функціональний стан матки відновлюється протягом 3-4 тижнів після родів.

Застосування антибактеріальних засобів (насамперед антибіотиків), поряд з дискусивною ефективністю проти певних штамів мікрофлори, несе в собі негативні наслідки через довгий термін каренції щодо вживання м'яса після забою тварини.

Альтернативним заходом, щодо описаних вище методів лікування є відмова від фармакологічного і оперативного лікування корів м'ясних порід при затриманні посліду, яка на думку багатьох дослідників приносить той самий ефект, або навіть кращий [7].

Позитивний терапевтичний ефект застосування інфузії колагенази у судини культі пуповини корови через 24-72 години після народження плода ґрунтується на висновках вчених, що причиною затримання посліду у корів є порушення колагенолізу у плаценті через понижений уміст ензиму у крові. Проте негативною стороною цього методу є його висока собівартість [8].

Затримання посліду супроводжується клінічними проявами кетонурії та збільшенням у крові кетонових тіл. Виявлений у день родів та упродовж двох тижнів післяродового періоду низький уміст гранулоцитів при відносно високому

вмісті глюкози може свідчити про зростання активності глікокортикостероїдів, що є антагоністами інсуліну, якого виділяється недостатньо у корів з затриманням посліду [9].

Нами проведено виробничий дослід по застосуванню глікопластичної терапії при затриманні посліду у корів м'ясних порід.

Дослідження проведено у двох господарствах на 70 коровах із затриманням посліду, яких умовно поділили на 4 групи.

Першу групу становили 20 корів, яким задавали з кормом препарат неопропіовет (фірми «BOWET DRWALEW», Польща), який містить пропіонат натрію, сульфат магнію, сульфат заліза, сульфат марганцю, сульфат міді, сульфат кобальту, селенат натрію, вітамін А, вітамін Е, діоксид кремнію, глюкозу, три рази через 24 години.

Другій групі з 16 хворих корів отримали дворазово неопропіовет, та одноразову внутрішньом'язеву ін'єкцію утеротоніку

Третю групу з 18 корів лікували шляхом триразового задавання неопропіовету та внутрішньовенного введення 40 % розчину глюкози у дозі 500 мл, а також на другу і третю добу лікування внутрішньом'язеву ін'єкцію інсуліну у дозі 200 ОД.

Лікування розпочинали через 12 годин від народження телят.

Четверта група із 16 тварин, яким ліків не задавали, була контрольною.

Корів досліджували клінічними і лабораторними методами упродовж 8 тижнів після лікування.

Визначення вмісту гаптоглобіну на третій і десятій день після початку лікування корови може служити достовірним тестом на наявність ендометриту, у т.ч. в субклінічній формі [12]. Тому що за даними різних дослідників [10-13] найвища концентрація бактерій у порожнині матки досягається на 8-10-й день захворювання, надалі вона спадає.

На третій день після фізіологічних родів середній рівень Гп у сироватці крові корів (1,28 г/л) був істотно нижчим за аналогічний показник після затримання посліду (2,87 г/л), а на 8-ий день ця різниця складала 0,46 г/л після нормальних родів до 2,22 г/л після затримання посліду, що свідчить про розвиток ендометриту.

Підвищені показники вмісту кетонових тіл, вільних жирних кислот та глюкози у крові корів понад фізіологічну норму спостерігали у перший тиждень лікування у всіх групах корів. Дані показники знизилися до фізіологічної норми у першої та четвертої групи через 8, другої групи - через 5, третьої групи - через 4 тижні.

Результати досліджень показали, що ендометрит розвинувся у 78 % корів першої групи, 50 % тварин другої групи, 22% корів третьої і 100 % тварин четвертої групи.

Неплідність стала причиною вибраковки 2 корів з другої дослідної групи, та по одній корові з першої та четвертої групи. Із дослідної третьої групи корів з причин неплідності не вибракувано.

Отже, застосована глікопластична терапія корів із затриманням посліду дозволила зменшити відсоток ускладнень на ендометрит та уникнути вибраковки тварин через неплідність.

Висновки.

Затримання посліду у корів є частим проявом акушерської патології, виникнення якого спричиняє ряд екзогенних і ендогенних факторів, серед яких мають значення особливості плацентації.

Розлади обміну речовин і хвороби глибокотільних корів мають вірогідний зв'язок з виникненням затримання посліду, субінволюції матки і післяродового ендометриту.

Запобігти збільшенню відсотка корів з патологією третьої стадії родів можна, застосовуючи методи превентивної терапії глибокотільних корів та у перші доби після родів із застосуванням вітамінно-мікроелементних препаратів.

Вибирати метод лікування корів при затриманні посліду доцільно, виходячи з аналізу етіологічного чинника, який призвів до даної патології. Для оцінки ефективності проведеного лікування і стану здоров'я самки доцільно застосовувати окрім клінічних, ще й лабораторні тести, серед яких достовірними є біохімічні дослідження, при якому у корів встановлюють уміст гаптоглобіну, кетонових тіл, вільних жирних кислот та глюкози у сироватці крові.

Затримання посліду супроводжується клінічними проявами кетонурії та збільшенням у крові кетонових тіл, низьким умістом гранулоцитів при відносно високому вмісті глюкози.

Глікопластична терапія корів із затриманням посліду шляхом триразового задавання неопропіовету та внутрішньовенного введення 40 % розчину глюкози у дозі 500 мл, а також на другу і третю добу лікування внутрішньом'язевої ін'єкції 200 ОД інсуліну дозволила зменшити відсоток ускладнень на ендометрит та уникнути вибраковки тварин через неплідність.

Література

1. Спеціалізоване м'ясне скотарство — це вигідно / Д. Микитюк, О. Белозерський, М. Геймор — www.Украгропортал, 2006.
2. Корекція перебігу родів і післяродового періоду у зв'язку з клініко-фізіологічним станом корів під час сухостою. Автореф. дис... канд. вет. наук: 16.00.07 / Ю.М. Ордін; Харк. зоовет. ін-т. — Харків, 1999. — 18 с.
3. Завірюха В.І., Куртяк Б.М. Патологія органів розмноження та стимуляції продуктивності корів. — Львів: ТеРус, 1999. — 148 с.
4. Заянчковский И.Ф. Задержание послёда и послеродовые заболевания у коров. — М.: Колос, 1964. — 384 с.
5. Зверева Г.В., Хомин С.П. Гинекологические болезни коров. К.: Урожай, 1976. — 152 с.
6. Калиновський Г.М. Материнська плацента і затримання посліду у корів. — Житомир, 1999. — 67 с.
7. Kozdrowski R., Twardon J. Zapobieganie i leczenie zatrzymania lozyska u krow // Medycyna Wet., 2003, 59 (12) — 1073-1076.
8. Malinowski E., Kaczmarowski M. Zatrzymanie lozyska u krow // Medycyna

Wet., 2003, 59 (5) – 376-381.

9. Weber P. S. D., Preisler M. T., Kizilkaya K., Burton J. L. Cortisol correlates with neutrophil CD62L mRNA abundance at parturition. Proc. IDF Inter. Symp. Immunol. Ruminant Mammary Gland. Stresa, Italy 2000, s. 171-173.

10. Shabankareh H. K. Comparison of the effects of two approaches to retained placenta on the uterine bacteriology, cytology and fertility of dairy cows. Abstracts. XXII World Buiatrics Congress. Hannover, Germany 2002, s.98-99.

11. Subandrio A. J., Noakes D. E. Neutrophil migration into the uterine lumen of the cow: the influence of endogenous and exogenous sex steroid hormones using two intrauterine chemoattractants. Theriogenology 1997, 47, 825-835.

12. Mordak R. Przydatnosc haptoglobiny w monitorowaniu skutecznosci terapii zatrzymania blon plodowych u krow. Med. Wet., 2008, 64(4A), 434-437.

13. Hirvonen J., Huszenicza G., Kulcsar M., Pyorala S.: Acute-phase response in dairy cows with acute postpartum metritis. Theriogenology 1999, 51, 1071--1083.

Summary

Stefanyk V.Yu., Kostyshyn Ye.Ye., Katsaraba O.A.

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

FEATURES OF TREATMENT OF THE DETENTION PLACENTA IN MEAT-BREEDS-COWS

The article presents the possible methods of treatment cows meat breeds in detention placenta. We discuss the advantages and disadvantages of manual removal of placenta and its treatment without surgical removal, the introduction of antibiotics, oxytocin, PGF₂α, β₂-antagonist and estrogen, infusion of collagenase into umbilical artery. We describe the effectiveness of glucose and insulin, as well as vitamin and mineral preparations for the treatment of cows meat breeds.

Key words: *beef-cow, placenta, preventive therapy, vitamin and mineral preparation, glucose, insulin.*

Рецензент – д.вет.н., проф. Завірюха В.І.